

Марія Олександрівна Перепелиця,
д-р юрид. наук, доцент
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

УДК 347. 73

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЗА ПОРУШЕННЯ НОРМ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У статті проаналізовано поняття та зміст фінансової правосуб'єктності держави. Акцентовано увагу на правопорушеннях держави у правовідносинах щодо мобілізації, розподілу і використання публічних грошових фондів. Виокремлено два таких владних зобов'язання держави, як бюджетне та боргове, розглянуто підстави їх виникнення та виконання.

Ключові слова: держава, фінансова правосуб'єктність, правопорушення, бюджетне зобов'язання, боргове зобов'язання.

У фінансово-правовій науці держава визнається самостійним суб'єктом фінансового права. Так, М. П. Кучерявенко зазначає, що суб'єктами фінансового права є держава, адміністративно-територіальні утворення; юридичні особи – підприємства усіх форм власності, установи, суспільні організації тощо [1, с. 37]. Л. М. Древаль, досліджуючи проблему Російської Федерації як суб'єкта фінансового права, зазначає що у переважній більшості праць із фінансового права навіть якщо й була згадка про державу як про самостійного (єдиного) учасника фінансових правовідносин, то у підсумку при дослідженні його фінансово-правового статусу розкривалися повноваження конкретних органів державної влади [2, с. 150].

М. В. Карасьова теж стверджує, що у сучасному законодавстві держава в цілому не завжди виокремлюється як суб'єкт фінансового права, хоча є ним фактично. Нерідко держава-суб'єкт підмінюється вказівкою на ті державні органи, в особі яких вона виступає [3, с. 101]. Ми поділяємо погляди цих учених і також вважаємо державу самостійним суб'єктом фінансового права.

Як самостійний суб'єкт фінансового права держава володіє правосуб'єктністю. Фінансова правосуб'єктність держави обумовлена її особливим становищем у системі інших суб'єктів фінансового права. Адже вона є єдиним

всеосяжним організуючим і керуючим інститутом усього суспільства у сфері публічних фінансів. Дотепер більше жоден суб'єкт фінансового права не має можливості цілеспрямовано й організовано об'єднувати зусилля всіх інших суб'єктів для досягнення необхідних цілей у публічно-фінансовій сфері. Тому варто погодитися з О. Ю. Грачовою, яка звернула увагу на те, що фінанси – це специфічні вартісні відносини з формування, розподілу, перерозподілу і використання валового суспільного продукту, і держава при організації цих відносин визначає головні цілі та завдання, що стоять перед суспільством [4, с. 66]. Отже, фінансова правосуб'єктність держави характеризується як владна, а держава є владним суб'єктом фінансового права.

Фінансова правосуб'єктність держави містить фінансову правоздатність і дієздатність. Фінансова правоздатність держави охоплює всі її потенційні юридичні можливості у сфері публічних фінансів. Такий суб'єкт є носієм досить широкого комплексу фінансових обов'язків і прав – бюджетні, податкові, державно-кредитні, у сфері грошового обігу, банківського регулювання, регулювання ринку цінних паперів, валютного регулювання, ціноутворення, у фінансово-контрольній сфері та ін. Для того, щоб предметно розглянути такі обов'язки та права, необхідно проаналізувати питання щодо фінансової правосуб'єктності окремо взятого державного органу.

Фінансова дієздатність держави розкривається через комплекс юридичних обов'язків і прав (владних повноважень), які вона може здійснювати, але тільки через систему державних органів. Конституція України встановлює основні фінансові повноваження держави, які розподілені за відповідними представницькими державними органами.

Верховна Рада України відповідно зі ст. 85 Конституції України здійснює: затвердження державного бюджету і внесення до нього змін, контроль за виконанням державного бюджету, прийняття рішень щодо звіту про його виконання, затвердження рішень про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам і міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених державним бюджетом України, здійснення контролю за їх використанням, заслуховує щорічні і позачергові послання Президента України про внутрішнє й зовнішнє положення України. Згідно зі ст. 92 Конституції України винятково законами України Верховна Рада України встановлює Державний бюджет України, бюджетну систему України, систему оподаткування, податки і збори, основи створення й функціонування фінансового, грошового, кредитного й інвестиційного ринків; статус національної валюти, а також іноземних валют на території України; порядок створення й погашення державного внутрішнього й зовнішнього боргу; порядок випуску й обігу державних цінних паперів [5].

Відповідно до ст. 116 Конституції Кабінет Міністрів України забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної й податкової політики; розро-

бляє проект закону про Державний бюджет України і забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, надає Верховній Раді України звіт про його виконання, організує й забезпечує здійснення митної справи та ін. [5].

Через ці вищі структури влади держава здійснює загальне й головне управління фінансами в суспільстві. Однак свої фінансові повноваження держава здійснює і через систему спеціалізованих органів влади: Міністерство фінансів України, Державну фіскальну службу, Державну казначейську службу, Державну фінансову інспекцію, Пенсійний фонд та ін. Наприклад, в особі органів податкової служби держава здійснює і контролює своєчасне й повне внесення обов'язкових платежів до публічних фондів, в особі органів Державного казначейства – виконання бюджету, в особі органів фінансової інспекції – здійснює контрольні функції за законним і цільовим використанням публічних коштів та ін.

І, хоча кожне з перерахованих фінансових повноважень здійснює який-небудь окремий орган влади (Верховна Рада, Кабінет Міністрів, державна фіскальна служба, казначейська служба і т. ін.), в цілому вони (повноваження) все ж таки належать державі, тобто вона відокремлена від державних органів. Цей висновок можна обґрунтувати наступними положеннями.

По-перше, повноваження, про які йшлося вище, виникають у державного органу не за його рішенням, а саме за рішенням держави (іншого органу влади, в якому вона представлена). Так, держава на найперших етапах свого існування вже мала фінансове повноваження зі збору податків або майна – предметів, речей, які тоді, на певному етапі розвитку суспільства, виконували роль податкових платежів. Утім, сама податкова служба як державний орган виникла не відразу, існувала далеко не завжди – вона могла створюватися державою, могла нею ж і ліквідуватися. Іноді в такому органі взагалі не було потреби – її функції виконував сам глава – представник держави, наприклад, князь із дружиною. Іноді – це були просто фізичні особи – збирачі податків, а сам державний орган – податкова служба як юридична особа був відсутній.

Аналогічно можна уявити ситуацію й з іншими державними органами, що здійснюють у цей час функції з виконання бюджету – Державне казначейство, або контролюючі функції у сфері фінансів – органи фінансової інспекції. М. І. Матузов правильно зазначав, що коло суб'єктів права залежить в остаточному підсумку від волі держави [6, с. 517]. Отже, держава і орган, що її представляє, як суб'єкти фінансового права є особами, що не збігаються, між якими виникають і функціонують свої внутрішні правовідносини у зв'язку з їх створенням, ліквідацією, реорганізацією тощо. Зрозуміло, що у таких правовідносинах з тим чи іншим державним органом держава також конкретно виступає у особі якого-небудь іншого державного органу, але по відношенню до першого органу (відносно якого, наприклад, приймається рішення), другий вищий державний орган (їх сукупність) і розуміється саме як держава.

Тому всі перераховані вище фінансові повноваження, по суті, є повноваженнями держави, а між державними органами вони тільки розподіляються. І якщо держава буде вважати за доцільне те або інше повноваження «анулювати» або передати від одного державного органу до іншого, особисто сам державний орган тут нічого змінити не зможе. Наприклад, в Україні вже має місце ситуація, коли на органи державної податкової служби державою покладений обов'язок вживати заходів із повернення боргів з осіб, борг яких утворився не за податковими платежами, а за бюджетними кредитами (п. 9 ст. 17 Бюджетного кодексу України). Держава видавала позики (в основному сільськогосподарським господарюючим суб'єктам) для стимулювання й підтримки їх діяльності. І не всі боржники змогли повернути їх. Таким чином, у деяких осіб виник борг перед державою, але не податковий за своєю суттю, тому що утворився він не в межах податкових правовідносин, а у рамках державно-кредитних правовідносин. Тоді чому податкова служба (і без того дуже завантажена структура) повинна виконувати не «свої», а «чийсь чужі» обов'язки. Адже основною метою діяльності податкової служби є контроль за дотриманням платниками податкового законодавства, а не норм, що регулюють державно-кредитні правовідносини. Така ситуація, що склалася у практиці, якраз і підтверджує положення про те, що всі фінансові повноваження в загальному сенсі є повноваженнями держави, яка вже далі розподіляє їх між системою державних органів.

По-друге, держава діє у фінансових правовідносинах у своїх інтересах (в інтересах суспільства). Державний орган, з одного боку, будучи представником певного державного інтересу (його частини), з другого, має і свій особистий, власний інтерес, відмінний від інтересу державного. Наприклад, державний орган бажає отримувати більше фінансування з державного бюджету, а держава зацікавлена в меншому його фінансуванні (але при цьому чекає якісних результатів роботи від нього).

І по-третє, необхідно відрізнити мету діяльності держави як суб'єкта фінансового права від мети діяльності окремих її органів як учасників фінансових правовідносин. Хоча у здійсненні мети держави щодо забезпечення плано-мірної й цілеспрямованої діяльності у сфері мобілізації, розподілу й використання публічних грошових фондів, більшою або меншою мірою беруть участь всі її відповідні органи, в остаточному підсумку тільки держава як єдиний, цілісний суб'єкт фінансового права має можливість досягти поставленої мети в цілому. Окремо, тобто кожний окремо взятий державний орган, взяти на себе організацію і забезпечити здійснення такої мети в суспільстві не зможе, бо має перед собою свою вузьку і більш конкретну мету в цій сфері: податкові органи – контроль за своєчасним і повним надходженням обов'язкових платежів до публічних фондів; Національний банк України – забезпечення стабільності грошової одиниці України; Державне казначейство – касове виконання бюджету за встановленими нормативами і т. ін. Таким чином, дер-

жава, як самостійний суб'єкт фінансового права, відокремлена від державних органів і особисто визначає основи своєї фінансової політики. Але далі у житті, на практиці ми спостерігаємо дивну ситуацію: як тільки виникає питання про відповідальність держави за порушення фінансових прав своїх громадян – вона зникає, ховається за своїми різноманітними структурами. Внаслідок цього громадянин, як особисто, так і як колективний суспільний суб'єкт, залишається наодинці, не розуміючи, де ж той єдиний державний орган, що повинен відповідати у конкретній ситуації.

У такому разі необхідно розуміти, що держава як самостійний учасник фінансових правовідносин, здатна здійснювати не тільки правомірні, а й неправомірні дії – правопорушення у правовідносинах щодо мобілізації, розподілу і використання публічних грошових фондів, а учинивши правопорушення, вона, відповідно, зобов'язана відповідати перед потерпілими від нього особами. Отже, держава володіє і фінансовою деліктоздатністю, що є складовою частиною її фінансової дієздатності, але конкретно реалізувати таку властивість вона може лише через своїх представників – державних органів. Питанню відповідальності за порушення норм фінансового законодавства вчені приділяють належну увагу, але законодавчо ці правовідносини врегульовано на низькому рівні.

Наприклад, про яке правопорушення держави може йти мова на стадії мобілізації грошових коштів у публічні фонди? Хіба може держава порушити тут чиєсь право, якщо встановлення податків залежить виключно від її волі і референдум з питань оподаткування не допускається? А хто контролює рівень податкового тиску (тягаря), коли він вже значно завищений? Держава завжди схильна до цього і вона так діє. Це підтверджено історією розвитку оподаткування у різних за часом свого існування державах та суспільствах. Коли держава завищує податковий рівень, вона порушує права всього суспільства, позаяк мобілізує коштів значно більше, ніж потрібно для розвитку самого суспільства. Законодавче визначення «податковий тиск», встановлення та розрахунок його рівня в Україні відсутнє. Але ж останній не може визначатися довільно, для встановлення його рівня повинні існувати відповідні чинники та обставини. Ця проблема неодноразово порушується у науці податкового права.

Так, А. Т. Шаукуєнов вважає неприпустимим, щоб держава в односторонньому порядку встановлювала, що є справедливим, а що – ні. Будь-які питання, а тим більше питання оподаткування, повинні обов'язково проговорюватися всіма, кого можуть зачіпати наслідки прийняття рішень з цих питань [7, с. 117]. Далі учений визнає, що реалізація цього принципу супроводжується певними труднощами. Це так, але нехай буде краще складніше та справедливіше хоч трохи, ніж те, що маємо зараз [7, с. 165]. Суспільство вже усвідомило, до чого приводить державна політика у сфері оподаткування, коли «референдум з питань оподаткування не допускається» і тільки держава на свій розсуд встановлює рівень податкового тягаря.

На стадії розподілу та використання публічних грошових коштів найпоширенішим правопорушенням держави є невиконання або неналежне виконання своїх фінансових зобов'язань перед іншими учасниками фінансових правовідносин.

Бюджетний кодекс України (п. 7 ст. 2) визначає поняття «бюджетне зобов'язання», під яким розуміється будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладання угоди, придбання товару, послуги або здійснення інших аналогічних операцій у бюджетному періоді, згідно з яким необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому [39]. Якщо ж такі платежі (фактичні виплати) за затвердженими показниками видатків бюджету не відбулися (відбулися у неповному обсязі), має місце невиконання або неналежне виконання державою своїх бюджетних зобов'язань (правопорушення) і як результат – виникнення державної заборгованості. Наприклад, заборгованість по виплатах заробітної плати працівникам бюджетних структур, пенсій, стипендій, соціальної допомоги, заборгованість по виплатах щодо матеріально-технічного стану відповідних установ (наприклад, державних органів, державних підприємств тощо). Отже, невиконання бюджетного зобов'язання державою повинно визнаватися як правопорушення. Але повторимося, неправдоподібно собі навіть уявити ситуацію, щоб державний орган, який не отримав фінансування на належному для виконання своїх функцій рівні, у судовому порядку подав скаргу на державу (інший відповідний державний орган) щодо такого свого порушеного права, або фізична особа, яка не отримала своєчасно заробітну плату.

Окрім бюджетного, у держави може виникнути (і виникає) також боргове зобов'язання. Бюджетний кодекс України не закріплює окремо поняття «боргове зобов'язання держави», що виникає в результаті державного кредиту, але те, що воно існує, стає зрозумілим при аналізі понять «державне запозичення» та «державний борг» (пп. 18, 19 ст. 2) [8]. Саме під державним боргом і розуміється загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення. Невиконання боргового зобов'язання державою також повинно визнаватися як правопорушення. Отже, виходячи із таких визначень, можна виокремити два види фінансових зобов'язань держави – бюджетне й боргове. Тобто, по відношенню до інших суб'єктів фінансового права у держави є бюджетне та боргове зобов'язання, а тому повинні бути закріплені і підстави відповідальності за їх невиконання (неналежне виконання).

Звичайно, не можна стверджувати, що держава абсолютно ігнорує виконання своїх фінансових зобов'язань і, таким чином, не визнає себе відповідальною. Так, наприклад, Закон України «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України» встановлює зобов'язання держави перед громадянами України, які внаслідок знецінювання втратили свої грошові заощадження, поміщені в період до 2 січня 1992 р. в установи Ощадного банку СРСР, повернути частину таких заощаджень. Компенсаціям за цим Зако-

ном підлягають також грошові заощадження громадян України, поміщені в установи Ощадного банку України й колишнього Укрдержстраху протягом 1992 – 1994 рр. і які були на рахунках цих установ не менш одного повного календарного року в період 1992 – 1995 рр. (дія Закону поширюється також на іноземних громадян та осіб без громадянства).

Відповідно до зазначеного Закону держава зобов'язується забезпечити збереження й відновлення реальної вартості заощаджень громадян і гарантує їх компенсацію у встановленому порядку. Така компенсація проводиться у грошовій формі за рахунок Державного бюджету України починаючи з 1997 р. Кошти для компенсації заощадження громадян визначаються в Державному бюджеті України окремою статтею. Кабінету Міністрів України надане право для проведення компенсаційних виплат залучати і позабюджетні кошти. Заощадження повертаються поетапно, у межах коштів, передбачених для цього Державним бюджетом України на поточний рік. Перелік груп вкладників і черговість виплат проіндексованих грошових заощаджень, а також обсяг їх виплат у межах коштів, передбачених Державним бюджетом України, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Оскільки до 1991 р. Україна перебувала у складі СРСР, і заощадження громадян були загублені в установах Ощадбанку СРСР, то Україна, у свою чергу, справедливо порушила питання про розподіл із Російською Федерацією боргових зобов'язань колишнього Ощадбанку СРСР. Так, відповідно до Постанови Верховної Ради України від 01.06.2000 р. «Про боргові зобов'язання держави перед громадянами України, яким відновлені грошові заощадження, розміщені в період до 2 січня 1992 року в установах Ощадного банку» і з огляду на неврегульованість цього питання в договорах між Україною й Російською Федерацією, Верховна Рада України ухвалила, щоб Кабінет Міністрів України порушив питання перед Російською Федерацією про вирішення питання про розподіл між державами зобов'язань колишнього Ощадбанку СРСР перед громадянами і повернення Україні 84,3 млрд. грн., які були за станом на 1 січня 1991 р. акумульовані в Ощадному банку СРСР і є власністю громадян України.

Виходячи із цієї Постанови, стає зрозумілим, що, по-перше, держава безпосередньо виконує частину своїх боргових зобов'язань, тому що мова в ній йде про вже відновлені грошові заощадження громадян України, і, по-друге, Україна намагається повернути з Російської Федерації цю грошову суму, що є заощадженнями (власністю) громадян України, для того, щоб і надалі повертати ці кошти громадянам.

Отже, держава намагається створити правові основи виконання своїх фінансових (бюджетних і боргових) зобов'язань. Утім, фінансово-правові норми, що регулюють це питання, мають розрізнений характер, не деталізовані, на низькому рівні забезпечене їх конкретне виконання. А що ж тут дивного, якщо ініціатива йде від самого «правопорушника», наприклад, держава сама визначає строки і порядок погашення заборгованості по заробітних платах, заборгованості за кредитами.

Повернення коштів потерпілим здійснюється за рахунок державного бюджету, а не за рахунок грошового фонду окремо взятого державного органу. Ось чому, іншими словами, коли говорять, що держава є боржником певної суми грошей, це означає, що хоча конкретно здійснити її виплату потерпілому зобов'язаний компетентний у цьому випадку службовець державного органу, але робити це він буде не особисто як борг органу, який він представляє, а як борг саме держави і за рахунок бюджету держави.

Як правило, у ситуації, коли держава порушує фінансові права інших суб'єктів, для останніх не має значення той факт, хто конкретно з фізичних осіб – працівників відповідних державних органів порушив їхнє право і в особі якого саме органу буде виступати держава при відновленні такого права. Тобто потерпілим неважливо, хто саме з посадових осіб – представників відповідних органів державної влади винуватий конкретно, їм важливо, щоб їхнє право відновили (та й чи можливо взагалі в такій ситуації завжди чітко визначити питання про винних осіб).

Адже, по-перше, неправомірне рішення може бути прийняте голосуванням більшості осіб вищого законодавчого органу влади, підписано Президентом, а виконуватися різними виконавчими органами влади на різних рівнях. По-друге, виконання фінансового зобов'язання держави може бути настільки розтягнуте в часі, що безпосередні «винні» посадові особи – представники державних структур, що прийняли незаконне рішення і виконували його, можуть вже померти або не обіймати відповідних державних посад. Отже, суб'єктний склад державного органу постійно змінюється – одні посадові особи йдуть, інші приходять, але саме фінансове правопорушення у зв'язку зі зміною складу державного органу нікуди «не дінеться», воно «залишиться», тому що це правопорушення саме держави, а не конкретної особи або осіб-представників державних органів.

Загалом по відношенню до держави має діяти такий же принцип невідворотності відповідальності, як і до всіх інших суб'єктів фінансового права. Доречним тут буде звернути увагу на слова М. В. Карасьової про те, що необхідність визнання держави суб'єктом фінансового права обумовлена високим політичним ефектом такої акції і, відповідно, політико-юридичною відповідальністю держави перед народом, що не може бути покладено на який-небудь один державний орган [3, с. 105-106]. Обґрунтований, на наш погляд, висновок зробив також і П. П. Віткявічюс, який писав, що в діяльності держави та її органів необхідно розрізняти: 1) суб'єктів, що виступають у правовідносинах по виконанню функцій держави; 2) суб'єктів наслідків, що виникли в результаті цих правовідносин. Якщо суб'єктом першої групи виступають державні органи, то одним із суб'єктів другої групи в багатьох випадках є сама держава [9, с. 80].

Низький рівень виконання державою своїх бюджетних або боргових зобов'язань підтверджується і аналізом технічної сторони самого процесу

повернення коштів. Сам механізм виплати (повернення) бюджетних коштів, уявляється громіздким і важким, тому що дістати кошти, які за рішенням суду належить виплатити певному суб'єктові, чії права були порушені, буде можливим тільки у разі наявності відповідного напряму фінансування, який повинен пройти процедуру перших двох стадій бюджетного процесу. Раніше цього здійснити не можна, тому що це порушить принцип цільового використання бюджетних коштів (адже кошти у поточному бюджетному періоді вже розподілені за відповідними напрямами фінансування і використовуються). Особа все одно зможе не раніше, чим у наступному бюджетному періоді, отримати свої кошти, що вже будуть знецінені інфляцією. Тому сама процедура повернення коштів з бюджету не сприяє потерпілим особам, а здатність держави нести фінансову відповідальність значно ускладнюється. Причинами цього є, як вже зазначалося, особливості бюджетного процесу та принцип цільового використання коштів.

Таким чином, держава як самостійний суб'єкт фінансового права є такою ж відповідальною, як і всі інші, але конкретно відповідальність держави реалізується в особі державних органів – безпосередніх учасників фінансових правовідносин. Фінансова деліктоздатність, будучи складовою фінансової дієздатності, характеризує державу як відокремленого суб'єкта фінансового права. Відокремленість начебто не дає державі уникнути відповідальності.

Список літератури: 1. Фінансове право : навч. посіб. / за ред. М. П. Кучерявенка. – Х. : Право, 2010. – 395 с. 2. Древаль Л. Н. Субъекты российского финансового права / Л. Н. Древаль. – М. : Юриспруденция, 2008. – 288 с. 3. Карасёва М. В. Финансовое правоотношение / М. В. Карасёва. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1997. – 304 с. 4. Грачёва Е. Ю. Правовые основы государственного финансового контроля / Е. Ю. Грачёва. – М. : МИ МВД РФ, 2000. – 215 с. 5. Конституція України від 28.06.1996 р., № 254 // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 6. Матузов Н. И. Личность. Права. Демократия. Теоретические проблемы субъективного права / Н. И. Матузов. – Саратов : СГУ, 1972. – 292 с. 7. Шаукунов А. Т. Некоторые проблемы теории философии налогового права / А. Т. Шаукунов. – Алматы : Print S, 2009. – 314 с. 8. Бюджетний кодекс України: станом на 08.07.2010 р. : офіц. вид. – Х. : Одиссей, 2010. – 128 с. 9. Виткявичюс П. П. Гражданская правосубъектность Советского государства / П. П. Виткявичюс. – Вильнюс : Миитис, 1978. – 208 с.

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ГОСУДАРСТВА ЗА НАРУШЕНИЕ НОРМ ФИНАНСОВОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Перепелица М. А.

В статье проанализированы понятие и содержание финансовой правосубъектности государства. Акцентировано внимание на правонарушениях государства в правоотношениях в сфере мобилизации, распределения и использования публичных денежных фондов. Выделены два таких властных обязательства государства, как бюджетное и долговое, рассмотрено основания их возникновения и прекращения.

Ключевые слова: государство, финансовая правосубъектность, правонарушение, бюджетное обязательство, долговое обязательство.

**RESPONSIBILITY OF THE STATE FOR VIOLATION OF THE NORMS
OF FINANCIAL LEGISLATION**

Perepelitsa M. A.

In the article the state has been considered as the independent subject of the financial law. Based on this, it has been proved that the state has at its possession such a peculiarity as the financial legal personality. Financial legal personality of the state includes financial legal competence and legal capacity. In the article the attention has been given to such important notions as «budget liability», «debt liability», «the state debt» and «the state borrowing».

Key words: financial law, possession such, financial legal personality, budget liability, debt liability, the state debt, the state borrowing.

Надійшла до редколегії 16.10.2014 р.